

Zestawienie tematów badawczychWojewództwo elbląskie

- ✓ 1. Wiesław Karger: Zarys rozwoju turystyki w woj.elbląskim w latach 1949-1988 - str.108 + bibliografia, 13 str., + 21 tabel.

Województwo gdańskie:

- ✓ 1. Roman Bar: Zarys rozwoju turystyki w województwie gdańskim /synteza/ stron 53 + bibliografia + 17 tabel.
- ✓ 2. Jan Jastrzębski: Materiały archiwalne w sprawach turystyki z zasobów archiwów państwowych woj.gdańskiego /okres PRL/ str. 45.
- ✓ 3. Edwin Kozłowski: Bibliografia turystyczno-krajoznawcza woj.gdańskiego - 3500 haseł /ok. 10 arkuszy autorskich/ indeks czasopism i skrótów.
- ✓ 4. Zbigniew Łodygoski: Wybrane aspekty gospodarki turystycznej w woj.gdańskim w latach 1970-1987, str.60 + 20 tabel.
- ✓ 5. Zbigniew Łodygoski: Charakterystyka systemu zarządzania i koordynacji w turystyce na szczeblu wojewódzkim na przykładzie gdańskim w latach 1976-1987 - str.9.
6. Irena Solska: Zarys rozwoju turystyki szkolnej i wypoczynku dzieci w latach 1957-1987 w woj.gdańskim, str.30 + 6 tabel.
- ✓ 7. ~~Witold Wiśniewski: Zarys rozwoju i działalności PP"Orbis" Polskiego Biura Podróży w latach 1945-1986 w woj.gdańskim - str.12.~~

Województwo koszalińskie:

- ✓ 1. Bernard Konarski: Zarys dziejów Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego i Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego na Ziemi Koszalińskiej w latach 1945-1960 - str.13.
- ✓ 2. Bernard Konarski: Turystyka ludności polskiej na wsi Pomorza Środkowego w okresie międzywojennym - str.11.
- ✓ 3. Bernard Konarski: Bibliografia tematu: Historia i organizacja turystyki i krajoznawstwa w woj.koszalińskim w latach 1945-1987 - str. 17.

- ✓ 4. Stanisław Mazur: Zarys rozwoju turystyki w woj.koszalińskim - str. 102.

Województwo słupskie:

- ✓ 1. Teresa Machura, Halina Oczachowska, Teresa Krempa: Zarys rozwoju turystyki w woj.słupskim w latach 1976-1986 - str.89 + tabele.

Województwo szczecińskie:

- ✓ 1. Bożena Juszkiewicz: Działalność turystyczna Wojewódzkiego Zrzeszenia Ludowe Zespoły Sportowe w Szczecinie w latach 1946-1988 str. 6 + wykaz 14 str.
- ✓ 2. Jerzy Kosacki: Działalność turystyczno-krajoznawcza Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego i Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w woj.szczecińskim w latach 1945-1986 - str.26.
- ✓ 3. Maria Syrek: Doświadczenia z pracy krajoznawczo-turystycznej wśród młodzieży szkolnej woj.szczecińskiego w latach 1945-1988 - str. 7 + 2 tabele.

Temat zbiorczy:

- ✓ 1. Andrzej Doliński: Działalność OST "Gromada" w województwach nadmorskich w latach 1958-1987 - str.21 + 2 tabele.

CPBP 08.06-VII-1.9

A-11 04

I R E N A S O L S K A

ZARYS ROZWOJU TURYSTYKI SZKOLNEJ I WYPOCZYNKU DZIECI
W LATACH 1957 -1987
W WOJEWÓDZTWIE GDANSKIM

G d a ń s k 1 9 8 8

S p i s t r e ś c i

	str.
W s t ę p	
Rozdział I: Krajoznawstwo i turystyka szkolna w systemie administracji oświatowej	4
Rozdział II: Wypoczynek wakacyjny dzieci i mło- dzieży	7
Rozdział III: Rozwój szkolnej bazy noclegowej . .	11
Rozdział IV: Szkolny ruch krajoznawczo-turystycz- ny i jego działacze	17
Zakończenie	28
Literatura	29
Załączniki od 1 - 6	31 - 39

W s t ę p

Chęć wędrowania i poznawania rodzinnej ziemi, krajów i świata tkwi w każdym człowieku od zarania dziejów ludzkości. Zrodziła ona pojęcie krajoznawstwa i turystyki jako dwóch nierozłącznych zjawisk - fascynację poznawania i badania, wynikających z przemieszczania się początkowo tysięcy, a obecnie milionów osób.

Poznanie otaczającego nas świata stało się zjawiskiem masowym. Nie jest dziełem przypadku, że idea wędrowania i poznawania kraju i świata jest związana ze społecznością nauczycieli, którzy wędrowki turystyczne wykorzystują w celach wychowania i edukacji dzieci i młodzieży. Upowszechniane przez nauczycieli krajoznawstwo i turystyka posiadają poważne walory wychowawcze, poznawcze i zdrowotne, prowadzą do poznawania rzeczywistości kraju ojczystego, jego przeszłości historycznej i teraźniejszości, jego piękna, kultury i życia.

Tym motywom w wieku XVIII i XIX, w latach niewoli, a później odradzającej się państwowości polskiej towarzyszyła myśl budzenia się patriotycznych uczuć ukochania ojczystego kraju i przywiązania do ziemi rodzinnej.

Doceniała wielkie możliwości turystyki Komisja Edukacji Narodowej, zachęcająca do stosowania wędrowek turystycznych w wychowaniu młodego pokolenia. Rozwijają te idee w swoim działaniu i pracach m.in. Stanisław Staszic, Julian Ursyn Niemcewicz, Tadeusz Czapski. W latach zaborów szczególnym patriotyzmem rozbrzmiewają strofy "Pieśni o ziemi naszej" Wincentego Pola kierowane do młodzieży:

"A czy znasz ty bracie młody,
Twoje Ziemie, twoje wody ...
Twe kurhany i mogiły,
I twe dzieje, co się ściły? ..."

Lata następne pozostawiły spóściznę Oskara Kolberga, Stanisława Witkiewicza, Kazimierza Tetmajera, Mariusza Zaruskiego, Jana Kasprowicza, Aleksandra Janowskiego, Leopolda Węgrzynowicza, Mieczysława Orłowicza.

Ziszczenie się idei tych światłych prekursorów polskiego krajoznawstwa i turystyki legło u podstaw zorganizowanej, ^{turystyki} szczególnie w takich organizacjach jak Polskie Towarzystwo Tatrzańskie, Polskie Towarzystwo Krajoznawcze czy harcerstwo. W okresie przed I wojną światową, głównie w czasie 20-lecia międzywojennego tworzą się warunki do wycieczkowania i poznawania kraju. Wycieczka staje się formą pracy dydaktycznej, znajdując miejsce w programach nauczania i wychowania szkół różnych typów i szczebli organizacyjnych.

Dorobek lat międzywojennych zniszczony został podczas II wojny światowej, w czasie której przerwana została wszelka działalność krajoznawczo-turystyczna.

Po wyzwoleniu, w wyniku przekształcenia stosunków politycznych, społecznych i gospodarczych problemy związane z organizacją turystyki przejęło państwo.

W 1949 r. powołano Fundusz Wczasów Pracowniczych.

Reaktywowano ruch społeczny reprezentowany przez Polskie Towarzystwo Tatrzańskie i Polskie Towarzystwo Krajoznawcze. Po połączeniu obu towarzystw w 1950 r. utworzone zostało Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze.

W 1952 r. powołany został Komitet d/s Turystyki przy Prezesie Rady Ministrów, w 3 lata później utworzono wojewódzkie komitety turystyki jako wydziały prezydiów wojewódzkich rad narodowych. Po październiku 1956 r. nastąpiła aktywizacja działalności turystycznej w różnych organizacjach jak Związek Młodzieży Socjalistycznej, Związek Młodzieży Wiejskiej, Ludowe Zespoły Sportowe. Powołano nowe organizacje jak Polskie Towarzystwo Schronisk Młodzieżowych, Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej.

W latach pięćdziesiątych reaktywowano i utworzono szereg biur i przedsiębiorstw turystycznych, w tym m.in. Polskie Biuro Podróży "Orbis", Ośrodki Obsługi Ruchu Turystycznego PTTK, STW "Gromada", STW "Turysta", Biuro Zagranicznej Turystyki Młodzieży "Juventur" i inne.

W 1960 r. Sejm PRL powołał centralny organ administracji państwowej Główny Komitet Kultury Fizycznej i Turystyki, przekształcony w roku 1978 w dwa odrębne Komitety: Główny Komitet Kultury Fizycznej i Sportu oraz Główny Komitet Turystyki, które w 7 lat później ponownie połączono w Główny Komitet Kultury Fizycznej i Turystyki. Z końcem 1987 r. naczelnym organem państwowym w tej dziedzinie

stał się Komitet d/s Młodzieży i Kultury Fizycznej.

Krajoznawstwo i turystyka szkolna, odrodzona w latach pięćdziesiątych, pozostaje przez cały omawiany okres 30 lat pod nadzorem władz oświatowych. W swej działalności jest jednak otwarta. Realizując cele dydaktyczno-wychowawcze, współpracuje z sojusznikami tego ruchu tj. organizacjami młodzieżowymi, społecznymi, placówkami naukowymi, instytucjami kulturalnymi, stowarzyszeniami regionalnymi i lokalnymi, a także korzysta z usług wielu biur i przedsiębiorstw turystycznych. Zarys rozwoju szkolnego ruchu krajoznawczo-turystycznego w województwie gdańskim przedstawiony w niniejszej pracy obejmuje lata 1957-1987.

Opracowany został w oparciu o literaturę, której wykaz zamieszcza się na końcu.

W treści wykorzystano również informacje, analizy, sprawozdania opisowe będące w posiadaniu Urzędu Wojewódzkiego, Kuratorium Oświaty i Wychowania w Gdańsku, Zakładu Organizacji Wypoczynku Dzieci i Młodzieży funkcjonującego przy Urzędzie Wojewódzkim Kuratorium Oświaty i Wychowania oraz Zarządu Wojewódzkiego Polskiego Towarzystwa Schronisk Młodzieżowych w Gdańsku. Dane liczbowe zamieszczone w opracowaniu pochodzą głównie z roczników statystycznych GUS /ogólnopolskich i dotyczących województwa gdańskiego/. W nielicznych przypadkach korzystano z danych liczbowych uzyskanych z archiwum Kuratorium Oświaty i Wychowania oraz Zarządu Oddziału Wojewódzkiego Polskiego Towarzystwa Schronisk Młodzieżowych.

R o z d z i a ł I

KRAJOZNAWSTWO I TURYSTYKA SZKOLNA W SYSTEMIE ADMINISTRACJI OŚWIATOWEJ

W celu właściwego planowania i kierowania szkolnym ruchem krajoznawczo-turystycznym oraz sprawowania nad nim opieki Minister Oświaty i Wychowania w 1958 r. utworzył szkolne wojewódzkie /powiatowe - miejskie/ ośrodki krajoznawczo-turystyczne /Zarządzenie z dnia 4 czerwca 1958 r. - Dz.Urz.Min.Ośw. i Wych. Nr 8/.

Podlegały one właściwemu terenowo Kuratorium Okręgu Szkolnego oraz inspektorom oświaty.

Głównym zadaniem ośrodków było:

- ustalanie wytycznych i koordynacja całokształtu działalności w zakresie szkolnego ruchu krajoznawczo-turystycznego,
- planowanie, organizowanie, kierowanie oraz sprawowanie opieki nad działalnością krajoznawczo-turystyczną w szkołach,
- inicjowanie i organizowanie akcji szkoleniowych w zakresie metodyki pracy krajoznawczej w szkole dla nauczycieli i dla młodzieżowego aktywu szkolnych kół krajoznawczo-turystycznych,
- organizowanie bazy materialnej, głównie tworzenie sieci szkolnych schronisk wycieczkowych i szkolnych wypożyczalni sprzętu turystycznego.

Szkolny Wojewódzki Ośrodek Krajoznawczo-Turystyczny przy Kuratorium Okręgu Szkolnego w Gdańsku funkcjonował od 1958 r. do 31 grudnia 1974 r., przez cały okres pod kierunkiem mgr Ireny Solskiej. Przy SWOKT działała, zgodnie z cytowanym zarządzeniem Ministra Oświaty Komisja do spraw krajoznawstwa i turystyki szkolnej. Był to organ doradczy i opiniodawczy Wojewódzkiego Ośrodka. W skład Komisji wchodził: Kierownik Ośrodka oraz doświadczeni nauczyciele - krajoznawcy, opiekunowie SKKT, przedstawiciele organizacji współpracującej tj. Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego. Do aktywnych członków Komisji Wojewódzkiej w Gdańsku należeli wówczas: Kol. Wanda Madey - nauczyciel Technikum Chłodniczego w Gdyni, Kol. Tadeusz Kraus - nauczyciel Technikum Ekonomicznego w Sopocie, Kol. Stanisław Stańkowski - nauczyciel Szkoły Podsta-

wowej Nr 19 w Gdyni.

W okresie swojej 16-letniej działalności SWOKT realizował zadania określone przez resort oświaty, w tym szczególnie:

- wydawał szkołom i placówkom oświatowo-wychowawczym wytyczne w sprawie wdrażania problematyki krajoznawczo-turystycznej, dotyczące zasad organizacji wycieczek przedmiotowych, turystyki kwalifikowanej, wycieczek sobotnio-niedzielnich, obozów wędrownych,
- współdziałał ze szkołami w organizowaniu Szkolnych Kół Krajoznawczo-Turystycznych,
- inicjował, organizował i współorganizował różnorodne imprezy krajoznawczo-turystyczne adresowane do uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych jak np. coroczne ogólnopolskie turnieje krajoznawczo-turystyczne /w 1971 r. - XV Turniej poświęcony był województwu gdańskiemu/, zloty młodzieży SKKT, konkursy gwaroznawcze organizowane wspólnie z PTTK, Rajdy Grunwaldzkie w Krakowie, Rajdy Leninowskie do Poronina, Zloty Młodzieży PTSM i inne,
- organizował i przeprowadzał akcje szkoleniowe dla nauczycieli i młodzieży w zakresie metodyki krajoznawstwa i turystyki,
- opracowywał szlaki turystyczne po województwie oraz opisy tras typowych dla obozów wędrownych i wydawał je drukiem,
- tworzył sieć szkolnych schronisk młodzieżowych i wypożyczalni sprzętu turystycznego,
- sprawował opiekę nad szkolnym ruchem krajoznawczo-turystycznym w województwie.

W 1975 r. w systemie zarządzania krajoznawstwem i turystyką szkolną nastąpiły zmiany. Zlikwidowane zostały Szkolne Wojewódzkie /Powiatowe, Miejskie/ Ośrodki Krajoznawczo-Turystyczne, w to miejsce Ministerstwo Oświaty i Wychowania utworzyło w Urzędzie Wojewódzkim Kuratorium Oświaty i Wychowania stanowisko wizytatora - metodyka d/s krajoznawstwa i turystyki.

Początkowo funkcję wizytatora w Kuratorium Oświaty i Wychowania pełniła mgr Irena Solska, następnie od września 1975 r. do 1983 r. - mgr Wiesława Nowacka, a od 1984 r. do 1987 r. mgr Danuta Pluta. Zakres obowiązków wizytatora-metodyka jest zbliżony do zadań byłego dyrektora SWOKT, precyzuje go Zarządzenie Ministra Oświaty i Wycho-

wania z dnia 21 czerwca 1975 r.

Wyżej wymieniona decyzja Ministerstwa Oświaty i Wychowania oraz zmiany struktury administracyjnej kraju w 1975 r. /likwidacja powiatów/ spowodowały, iż w nowych jednostkach miejsko-gminnych nie przewidziano powoływania etatowych pracowników nadzorujących problematykę krajoznawczo-turystyczną w szkołach. Działalność tą powierzono inspektorom oświaty i wychowania w Urzędach Miejskich, Miejsko-Gminnych i Gminnych, odpowiedzialnym za całokształt zadań wychowawczych w podległych szkołach do czasów obecnych.

Obecnie zgodnie z Zarządzeniem Ministerstwa Oświaty i Wychowania z dnia 12 maja 1983 r. szkolny ruch krajoznawczo-turystyczny dzieci i młodzieży obejmuje różnorodną działalność wychowawczą, organizowaną w formie lekcji, zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych.

Powyższa działalność skupia się głównie na:

- organizacji wycieczek /przedmiotowych, krajoznawczo-turystycznych, z zakresu turystyki kwalifikowanej głównie w formie obozów wędrownych/,
- organizacji imprez krajoznawczo-turystycznych /biwaki, konkursy, wieczornice, turnieje, złazy, zloty, rajdy, spływy, rejsy/; wykaz najważniejszych podaje się w zał. Nr 5,
- działaniu Szkolnych Kół Krajoznawczo-Turystycznych w szkołach różnych typów,
- zdobywaniu różnych odznak krajoznawczo-turystycznych,
- prowadzeniu szkolnych schronisk młodzieżowych i szkolnych wypożyczalni sprzętu turystycznego,
- odbywaniu szkolenia i doskonalenia kadry nauczycielskiej i aktywu młodzieżowego,
- współdziałaniu z organizacjami młodzieżowymi i społecznymi /ZHP, PTTK, PTSM i inne/ oraz różnorodnymi instytucjami, przedsiębiorstwami i biurami zajmującymi się problematyką turystyczną.

R o z d z i a ł I I

WAKACYJNY WYPOCZYNEK DZIECI I MŁODZIEŻY SZKOLNEJ

Atrakcyjne położenie województwa gdańskiego w strefie nadmorskiej i w obrębie pasa Pojezierzy, a także korzystne warunki klimatyczne wpłynęły na duże zainteresowanie się organizatorów wypoczynku wakacyjnego /zakładów pracy, instytucji, organizacji młodzieżowych i społecznych/ lokalizacją kolonii i obozów na naszym terenie. Szczególnie zjawisko to zaznaczyło się w latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych tj. w okresie ogólnego rozwoju różnych form turystyki i wypoczynku w kraju.

Na początku lat osiemdziesiątych nastąpiło na skutek przemian społeczno-politycznych w kraju ograniczenie rozwoju zorganizowanych form wypoczynku młodzieży szkolnej.

Odbudowa stanu liczbowego uczestników akcji letniej i zimowej rozpoczęta w 1983 r., osiągnęła w województwie gdańskim w 1986 r. i 1987 r. liczbę prawie 260 tys. uczniów szkół własnych i z innych województw biorących udział w koloniach, obozach, biwakach, półkoloniach, małych formach wypoczynku i innych organizowanych na naszym terenie. Szczegółowe dane liczbowe na ten temat zawiera zestawienie zamieszczone w zał. Nr 1, opracowane za lata 1980-1987, tj. za okres wprowadzenia przez Ministerstwo Oświaty i Wychowania nowego systemu zbierania sprawozdawczości GUS. We wcześniejszych latach statystyka GUS ograniczała się do danych liczbowych dotyczących wyłącznie własnych uczniów tj. z naszego województwa /tabela w zał. Nr 2/, stąd porównanie tych danych jest niemożliwe.

Spośród 246 tys. uczniów szkół województwa gdańskiego z zorganizowanych form wypoczynku korzystało w ostatnich latach około 160 tys. osób rocznie /w tym: w czasie ferii zimowych - 70 tys., w czasie letnich - 90 tys. uczestników/. Stanowi to w zimie około 25 % ogółu uczącej się młodzieży, w lecie procent jest wyższy i wynosi 36 punktów. Z form wyjazdowych, poza miejscem zamieszkania korzysta w lecie około 50 tys. naszych dzieci i młodzieży /w tym

9 tys. za granicą/ oraz 40 tys. wypoczywa w miejscu zamieszkania. W czasie zimy proporcje są inne i wynoszą - 55 tys. dzieci korzystających z wypoczynku organizowanego na miejscu w środowisku, natomiast wyjazdy na zimowiska obejmują około 15 tys. osób.

Do województwa gdańskiego przybywa corocznie na wypoczynek 140 tys. uczniów z innych regionów kraju /w lecie około 130 tys., w zimie 10 tys./. Najliczniej z województwa katowickiego /30 tys. osób/, z warszawskiego /13 tys./, z łódzkiego /6,5 tys./.

Całokształtem zorganizowanego wypoczynku uczniów na terenie woj. gdańskiego kieruje Wojewódzki Sztab d/s Wypoczynku Dzieci i Młodzieży w kraju i zagranicą.

W oparciu o ustalenia centralne określa on zadania dotyczące prawidłowego przygotowania akcji letniej i zimowej dla wydziałów Urzędu Wojewódzkiego, zarządów organizacji młodzieżowych i społecznych, instytucji współdziałających oraz prezydentów i naczelników. Funkcjonowanie Wojewódzkiego Sztabu nie zwalnia władz oświatowych od ustawowych obowiązków w tym zakresie.

Od 1980 r. na szczeblu wojewódzkim działa przy Urzędzie Wojewódzkim, Kuratorium Oświaty i Wychowania Zakład Organizacji Wypoczynku Dzieci i Młodzieży pod kierunkiem mgr Ireny Solskiej. W miastach i gminach nadzór nad wypoczynkiem uczniów sprawują inspektorzy oświaty i wychowania.

Do podstawowych zadań administracji oświatowej w tym zakresie należy m. in.:

- ustalanie rozmiarów wypoczynku i warunków ich zaspakajania,
- wdrażanie wytycznych Ministra Edukacji Narodowej oraz realizacja zadań programowych i organizacyjnych nakreślonych przez Wojewódzki Sztab d/s Wypoczynku Dzieci i Młodzieży,
- przygotowywanie i zatwierdzanie kadry wychowawczo-opiekuńczej,
- dysponowanie siecią obiektów i terenów czasowych,
- kontrolowanie przygotowania i przebiegu akcji letniej i zimowej organizowanej w kraju i za-granicą,
- współdziałanie z zakładami pracy, organizacjami młodzieżowymi i społecznymi, instytucjami, biurami i przedsiębiorstwami turystycznymi,
- dysponowanie środkami finansowymi w ramach dotacji budżetowej państwa.

Głównymi organizatorami wypoczynku poza miejscem zamieszkania są:

- zakłady pracy uruchamiające kolonie i obozy wypoczynkowe,
- organizacje młodzieżowe /ZHP, ZSMP, ZMW, OHP/ prowadzące obozy szkoleniowo-wypoczynkowe,
- organizacje społeczne - TPD i PCK głównie kolonie i obozy zdrowotne i wypoczynkowe dla dzieci z najtrudniejszych warunków materialnych,
- Kuratorium Oświaty i Wychowania i inne jednostki oświatowe
 - obozy Przysposobienia Obronnego, Wychowania Fizycznego, obozy wędrowne, centralną wymianę dzieci i młodzieży między PRL i NRD, Kolonię Polonii Zagranicznej, kolonie dla dzieci rodzin uzależnionych od alkoholu, i inne,
- biura i przedsiębiorstwa turystyczne, po uzyskaniu zgody wojewódzkich władz oświatowych.

Organizatorami wypoczynku w miejscu zamieszkania /półkolonie, małych form wczasów, sezonowych dziecińców wiejskich, imprez sportowo-rekreacyjnych i kulturalnych/ są podstawowe jednostki administracji oświatowej, ogniwa TPD, Wojewódzki Związek Spółdzielni Mieszkaniowych, TKKF, ZHP, Koła Gospodyń Wiejskich, spółdzielczość rolnicza. Organizatorzy dokonują kwalifikacji uczestników oraz doboru i zatwierdzania kadry wychowawczo-opiekuńczej. Kadre placówek letniego wypoczynku dzieci i młodzieży stanowią nauczyciele, instruktorzy ZHP, przeszkoleni studenci Uniwersytetów, Wyższych Szkół Pedagogicznych, Akademii Wychowania Fizycznego, słuchacze Studiów Nauczycielskich oraz nieliczne działacze oświatowi posiadający uprawnienia.

Kadry placówek krajowych zatwierdzają w miastach i gminach inspektorzy oświaty i wychowania, właściwi dla siedziby organizatora, którzy jednocześnie wydają zgodę na uruchomienie danej placówki. Kolonie i obozy zagraniczne zatwierdza Kuratorium Oświaty i Wychowania.

Do zadań organizatorów i kadry należy zapewnienie uczestnikom wypoczynku właściwego programu ideowo-wychowawczego, zdrowia i pełnego bezpieczeństwa, odpowiedniego wyżywienia, a także prawidłowych warunków kwaterunkowych.

Placówki wypoczynku utrzymywane są z funduszy socjalnych zakładów pracy, pomocy finansowej państwa oraz odpłatności rodziców.

Na cele wypoczynku dzieci i młodzieży udostępnione są różne obiekty, np. w 1987 r. w województwie gdańskim celowi temu służyło:

- 212 szkół i placówek oświatowo-wychowawczych,
- 52 zakładowe ośrodki wypoczynkowe,
- 272 kwatery prywatnych,
- 103 tereny obozowe,
- 20 innych obiektów.

W ostatnich 3-ach latach nasilającym się zjawiskiem stało się wynajmowanie na organizację kolonii i obozów młodzieży szkolnej kwater prywatnych. Szczególnie dotyczy to pasa nadmorskiego, w rejonie m. Władysławowa i miasta-gminy Pucka.

Z bazy tej korzystają zwłaszcza biura i przedsiębiorstwa turystyczne z całego kraju.

Kwatery prywatne są bazą bardzo zróżnicowaną. Od obiektów luksusowych po prymitywne, są bardzo często nadmiernie zasiedlane. W większości nie posiadają pomieszczeń i terenów koniecznych do prowadzenia zajęć kulturalno-oświatowych i sportowo-rekreacyjnych /świetlic, boisk itp./. Mankamentem tej bazy jest również trudność zapewnienia pełnej opieki /często 1 placówka kolonijna zajmuje kilka odległych kwater/, a tym samym wpływa^{to} na stopień bezpieczeństwa zakwaterowanych tam dzieci.

Natomiast pozytywnym zwiększenia się liczby uczestników zorganizowanych form wypoczynku w tym rejonie /w 1988 r. o około 50 %/ jest możliwość zapewnienia dzieciom czystego powietrza i czystych kąpielisk.

Degradacja środowiska naturalnego Zatoki Gdańskiej spowodowała, iż tysiące dzieci przebywających na koloniach i obozach w Trójmieście są praktycznie pozbawione możliwości częstego korzystania z kąpeli morskich.

Jedyna udostępniona przez władze sanitarne plaża w Gdańsku-Stogach /do 1987 r. również w Sopocie/ nie jest w stanie zaspokoić potrzeb wszystkich kolonistów, wczasowiczów, turystów przebywających w sezonie letnim w Gdańsku, Sopocie i Gdyni.

W tej sytuacji należy postawić pytanie - czy wobec zanieczyszczeń wody oraz powietrza /szczególnie w centrum Gdańska i Nowym Porcie/ celowym jest utrzymywanie tu w najbliższych latach placówek wypoczynku dzieci i młodzieży?

R o z d z i a ł I I I

ROZWÓJ SZKOLNEJ BAZY NOCLEGOWEJ

Idea utworzenia schronisk młodzieżowych w Polsce, wynikająca z potrzeb szkolnego programu turystyczno-krajoznawczego zrodziła się po I wojnie światowej, po odzyskaniu przez Polskę niepodległości.

W 1926 r. Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego szeroko propagując akcję organizowania tzw. "punktów oparcia" dla wycieczek szkolnych i obozów doprowadziło do ujęcia tego ruchu w system wychowawczy i organizacyjny przez utworzenie 19 maja 1926 r. Międzydepartamentowej Komisji do Spraw Turystyczno-Krajoznawczych oraz Funduszu Schronisk Młodzieżowych. Komisja ta podjęła m.in.:

- budowę Młodzieżowego Domu Wycieczkowego w Krakowie "Na Oleandrach",
- budowę domów wakacyjnych i wycieczkowych,
- organizację schronisk młodzieżowych w szkołach na najważniejszych szlakach turystycznych w kraju.

Z w/w datą zagraniczne źródła historyczne łączą powstanie Polskiego Stowarzyszenia Schronisk Młodzieżowych.

Zapoczątkowana w 1926 r. akcja umożliwiła uruchomienie w kraju do ~~końca~~ końca 1931 r. 145 noclegowych obiektów stałych i sezonowych z 3.500 łózkami. W 1939 r. było ich już 212 z 6.000 łóżek.

Druga wojna światowa i trudne lata powojenne przerwały w Polsce działalność schronisk młodzieżowych. Rok 1957 przyniósł duże ożywienie wśród działaczy oświatowych, z których inicjatywy w czerwcu 1959 r. reaktywowano Polskie Towarzystwo Schronisk Młodzieżowych.

Do głównych zadań Towarzystwa należy:

1. rozwój sieci schronisk młodzieżowych w drodze inwestycji, remontów i adaptacji oraz podwyższanie standartu istniejących placówek,

2. propagowanie i organizowanie różnych form turystyki wśród młodzieży szkolnej poprzez zapoznavanie młodych adeptów turystyki z historią, przyrodą oraz dorobkiem kulturalnym i gospodarczym ojczyzstego kraju.

Ponadto Towarzystwo prowadzi akcje informacyjno-propagandowe, szkolenie pracowników schronisk i działaczy społecznych, a także działalność turystyczną /zloty, wycieczki, obozy wędrowne młodzieży itp./.

PTSM ściśle współpracuje z resortem oświaty i wychowania /Ministerstwo Edukacji Narodowej/ i resortem kultury fizycznej /dawniej Główny Komitet Kultury Fizycznej i Turystyki, po reorganizacji Głównym Komitetem Turystyki, obecnie z Komitetem d/s Młodzieży i Kultury Fizycznej/.

Od przełomu lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych datuje się znaczny rozwój sieci schronisk w Polsce.

W 1986 r. liczba ich wyniosła w kraju 1.116 placówek /w tym 129 stałych/ z łączną ilością miejsc noclegowych 42.477 /w tym 7.391 w schroniskach stałych/.

Tworzenie dla młodzieży warunków do uprawiania turystyki stało się także jednym z głównych zadań władz oświatowych województwa gdańskiego oraz utworzonego w 1961 r. Zarządu Oddziału Wojewódzkiego Polskiego Towarzystwa Schronisk Młodzieżowych w Gdańsku. Stan organizacyjny Oddziału obrazuje tabela w zał. Nr 3.

Baza noclegowa, w tym tak bardzo uczęszczanym przez turystów regionie jakim jest województwo gdańskie, była wówczas bardzo skromna.

Na przełomie lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych liczyła 13 schronisk /658 łózek/ w tym 1 stałe o 100 miejscach noclegowych. Pozostałe to placówki sezonowe, uruchamiane na okres ferii letnich, wśród których jedno w Szkole Podstawowej Nr 1 w Gdyni, powstałe już w roku 1928.

Wobec narastających potrzeb młodzieżowego ruchu wycieczkowego i obozowego rozwój bazy noclegowej stał się koniecznością.

W kolejnych latach systematycznie zwiększała się liczba schronisk wycieczkowych. W 1962 r. - w roku utworzenia Oddziału Wojewódzkiego Polskiego Towarzystwa Schronisk Młodzieżowych w Gdańsku wyniosła 22 placówki. W 1970 r. było ich już 33 /1.213 miejsc/.

Sezon letni 1975 r. był okresem funkcjonowania w starych granicach administracyjnych największej w województwie gdańskim liczby schronisk.

Działały wówczas 44 placówki o 2.146 miejscach, w tym 5 stałych o 400 łózkach. Jednak na skutek zmian w strukturze administracyjnej kraju baza noclegowa uległa zmniejszeniu łącznie o 11 placówek, które włączone zostały do nowopowstałego województwa elbląskiego /Elbląg: Szkoła Podstawowa Nr 25 i Szkoła Podstawowa Nr 7, Malbork, Kwidzyn, Jazowa, Huta Żuławska, Łaszka, Stegienia, Kadyny/ i słupskiego /Lębork i Nowe Ciecierzyno/.

W następnych latach ich stan liczbowy ponownie powiększał się. Rok 1979 zapisał się ważnym wydarzeniem. Utworzone zostały dwa nowe stałe schroniska młodzieżowe w Gdańsku /przy ul. Wałowej 21 i ul. Grunwaldzkiej 244/ - przybyło łącznie 110 nowych miejsc noclegowych.

Kolejne stałe schronisko utworzone zostało w 1982 r. w Gdyni i wówczas sieć stałych placówek powiększyła się do 6, a sezonowych do 32. W 1987 r. funkcjonowało w województwie gdańskim 39 schronisk młodzieżowych /w tym 6 stałych/, które łącznie dysponowały 1.711 miejscami noclegowymi. Bardziej szczegółowe dane liczbowe zawiera tabela w zał. Nr 4.

Uruchamianie nowych schronisk, ich wyposażanie, doposażanie oraz remonty i modernizacje możliwe były dzięki uzyskiwaniu dotacji finansowych od centralnych władz oświatowych, z Kuratorium Oświaty i Wychowania, z Wydziału Kultury Fizycznej, Turystyki i Sportu Urzędu Wojewódzkiego oraz centralnego Funduszu Turystyki i Wypoczynku przyznawanego przez Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Schronisk Młodzieżowych, w granicach kilku milionów rocznie. Poza dotacjami z powyższych źródeł, środki na poprawę standardu schronisk przydzielane są przez podstawowe jednostki administracji oświatowej w miastach i gminach, w ramach bezpośredniego nadzoru nad tymi obiektami jako placówkami oświatowymi im podległymi. Proporcjonalnie do rozbudowy bazy schronisk młodzieżowych, systematycznie zwiększała się również liczba przyjętych turystów i udzielonych noclegów.

Na początku lat sześćdziesiątych szkolne schroniska młodzieżowe z województwa gdańskiego udzieliły młodym turystom 80 tys. noclegów.

W następnych latach rosła liczba korzystających. W połowie lat siedemdziesiątych osiągnęła 108 tys. noclegów.

Po zmianach administracyjnych kraju w 1975 r. i zmniejszeniu się stanu bazy o 11 placówek spadła również liczba przyjmowanych turystów do 88 tys. osób. W kolejnych latach frekwencja wzrosła i w 1980 osiągnęła poziom sprzed 5 lat.

Przeciętne wykorzystanie bazy na przestrzeni omawianych lat kształtowało się na poziomie około 60 %. Po okresowym ograniczeniu ruchu turystycznego w latach 1981-1982, a zarazem obniżeniu się frekwencji w schroniskach, poprawa nastąpiła już w 1983 r.

Najwyższą frekwencję w ostatnich latach zanotowały schroniska w 1984 r. - przyjęły wówczas 64 tys. turystów i udzieliły ponad 129 tys. noclegów /dane ZOW PTSM/ - w tym 1.680 noclegów turystom zagranicznym. Stanowiło to 73 % średniego wykorzystania tej bazy /przy przeciętnej krajowej 41 %/.

W ostatnich 2-ch latach utrzymuje się wysoki poziom frekwencji, w 1986 r. schroniska naszego województwa udzieliły 105 tys. noclegów 52 tysiącom turystów, w tym z 1.500 noclegów korzystali turyści zagraniczni z 30 różnych państw całego świata.

Procentowe wykorzystanie wyniosło wówczas 68 % /przy średniej krajowej 43 %/. W 1987 r. frekwencja wzrosła do 111,3 tys. udzielonych noclegów prawie 60 tys. osób. Bardziej szczegółowo omawia te wyniki tabela w zał. Nr 4.

Do tworzenia schroniskowej bazy noclegowej i dobrych wyników ich działalności przyczyniła się nie tylko potrzeba zaspakajania wymogów wzrastającego ruchu turystycznego młodzieży szkolnej, ale także utworzenie systemu tras typowych dla wakacyjnych obozów wędrownych. W kraju został on zapoczątkowany w roku 1964.

W województwie gdańskim pierwsza trasa typowa "Nadmorska" zorganizowana została w 1969 r. i miała przebieg od Gdańska przez ówczesny powiat pucki i lęborski. Od początku cieszyła się wielkim powodzeniem. W pierwszym roku skorzystało z niej 45 obozów z ponad 1 tys. uczestników.

W latach 1971-1972 utworzone zostały kolejne dwie trasy typowe, przebiegające po najbardziej atrakcyjnych pod względem turystycznym terenach.

Jedna o nazwie "Po Pojezierzu Kaszubskim" i druga "Wzdłuż Zalewu Wiślanego i Żuław". Ta ostatnia po zmianach granic województwa gdańskiego w 1975 r. pozostała w obrębie woj. elbląskiego. Kolejna utworzona trasa w 1976 r. objęła mniej uczęszczany turystycznie rejon i przebiega "Przez Kociewie i dolinę dolnej Wisły".

W 1979 r. uruchomiona została nowa trasa typowa "Po Ziemi Kościerskiej", a w 1986 r. trasa od Gdańska przez Kartuzy do Lęborka przebiegająca przez województwo gdańskie i słupskie. Ogółem funkcjonuje na naszym terenie 5 tras typowych. Frekwencja na nich jest bardzo wysoka, przeciętnie sięga 80-95 %. W 1986 r. skorzystało z nich 160 obozów - 3.500 uczestników /w kraju z tras typowych korzystało w tym roku 3.210 obozów z 70 tys. uczestników/.

O popularności tras typowych w województwie gdańskim świadczą nie tylko podane wskaźniki procentowe i liczbowe, ale i ilość obozów /około 100/ jakie corocznie otrzymują organizatorzy obozów wędrownych młodzieży szkolnej pragnący wędrować po naszym rejonie. Organizacyjną stroną funkcjonowania tras typowych zajmuje się biuro Zarządu Oddziału Wojewódzkiego PTSM w Gdańsku, które przyjmuje zgłoszenia, rezerwuje terminy noclegów w schroniskach, zaopatruje organizatorów w opisy tras i materiały informacyjne o regionie, zabezpiecza pulę żywnościową dla uczestników obozów, kontroluje i ocenia atrakcyjność tras oraz nadzoruje wspólnie z władzami oświatowymi całą akcję.

Rozwijaniu i doskonaleniu sieci schronisk młodzieżowych oraz trosce o lepsze wyposażenie, funkcjonowanie i wykorzystanie towarzyszy obowiązek tworzenia w tych placówkach właściwej atmosfery wychowawczej.

Najważniejszą rolę w tym zakresie pełni kadra kierownicza schronisk. Między innymi celowi temu służy dość powszechne uczestnictwo kierowników i personelu schronisk w corocznym Ogólnopolskim Konkursie Współzawodnictwa. Przystępuje do niego, przy pełnej zasadzie dobrowolności około 70 % ogółu placówek z naszego województwa, a najlepsze spośród nich uzyskują wyróżnienia w skali kraju.

Przykładem takim jest schronisko stałe w Gdańsku przy ul. Wałowej 21 kierowane przez Kol. Annę Kuzińską - uzyskało w kraju w 1983 r. honorowe wyróżnienie III stopnia, w 1984 r. - III stopnia, w 1986 r. - II stopnia, w 1987 r. - I stopnia.

Podnoszenie poziomu pracy wychowawczej służy również:

- organizowanie szkoleń dla kierowników, odbywane systematycznie każdego roku przed i po sezonie turystycznym,
- tworzenie warunków wychowawczych - egzekwowanie regulaminu, wprowadzanie zasad samoobsługi, angażowanie do czynów społecznych na rzecz schronisk i ich otoczenia,
- udzielanie grupom wycieczkowym i obozowym pomocy organizacyjnej, przekazywanie informacji turystycznych, praktycznych porad.

Zespół kierowników schronisk, z reguły są to nauczyciele, jest w województwie gdańskim dość ustabilizowany. Są wśród nich osoby, które opiekę nad schroniskiem sprawowały lub ~~przebywały~~ pełnią od przeszło 15-20 lat.

W grupie tej należy wymienić: Kol. Felicję Gorczycką, która w latach 1950-1980 kierowała najstarszym w naszym regionie, bo działającym od 1926 r. schroniskiem w Szkole Podstawowej Nr 1 w Gdyni, niestety zlikwidowanym w 1982 r.

Od ponad 27 lat funkcję kierownika stałego schroniska w Chmielnie pełni Kol. Zbigniew Darsznik - nauczyciel, były dyrektor tamtejszej Szkoły Podstawowej i w ostatnich latach miejscowy inspektor oświaty i wychowania.

Do grona wieloletnich kierowników szkolnych schronisk młodzieżowych należą także: Władysława Łangowska kierująca schroniskiem sezonowym we Wdzydzach Kiszewskich gmina Kościerzyna, Anna Kuzińska sprawująca kierownictwo nad stałymi schroniskami w mieście Gdańsku, jednocześnie działacz PTSM, Krystyna Rutka - kierująca schroniskiem sezonowym w Dobrogoszczy gmina Kościerzyna, Albin Poblöcki - ze schroniska sezonowego w Karsinie i Eryk Groth - kierujący schroniskiem sezonowym w Szymbarku gmina Stężyca.

R o z d z i a ł I V

SZKOLNY RUCH KRAJOZNAWCZO-TURYSTYCZNY I JEGO DZIAŁACZE

W niepodległej Polsce w 1919 r. powstała przy Oddziale Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego w Krakowie, pierwsza w kraju Sekcja Kół Krajoznawczych Młodzieży Szkolnej, utworzona z inicjatywy działaczy Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego. Przewodniczącym Sekcji został nauczyciel, wybitny krajoznawca Leopold Węgrzynowicz. Za przykładem Krakowa Koła zaczęły powstawać w całym kraju, a ówczesny resort oświaty akceptował i zalecał ich tworzenie.

Od kwietnia 1920 r. zaczął ukazywać się miesięcznik krajoznawczy dla młodzieży "Orli lot".

Wobec stałego wzrostu liczby kół i rozwoju ich działalności powołano w 1927 r. Komisję Kół Krajoznawczych Młodzieży Szkolnej PTK - organ o charakterze ogólnopolskim, z siedzibą w Krakowie. Zacieśnione też zostało współdziałanie z władzami oświatowymi, co doprowadziło do wydania w 1935 r. okólnika precyzującego działalność tych kół oraz ich regulamin.

Zakres prac Kół Krajoznawczych Młodzieży Szkolnej był niezwykle bogaty - od różnych form wycieczkowania, obozów wędrownych, zbierania materiałów krajoznawczych do obozów badawczych, opisów wycieczek i opracowań naukowych.

W 1939 r. w PTK zarejestrowanych było ponad 500 kół z prawie 20 tys. członków.

Okres II wojny światowej zahamował i uniemożliwił tak pięknie prowadzoną przez PTK działalność wśród młodzieży. Wielu opiekunów zginęło z rąk okupanta.

Po wyzwoleniu działalność kół została wznowiona. W 1946 r. zgodnie z okólnikiem Ministerstwa Oświaty nazwane zostały Szkolnymi Kołami Krajoznawczymi.

W 1950 r. nastąpiło połączenie Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego i Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego w jedną organizację Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze, a ruchem krajoznawczo-tu-

rystycznym w szkołach zajęło się bezpośrednio Ministerstwo Oświaty.

Szkolne Koła Krajoznawcze zostały rozwiązane w 1951 r., a krajoznawstwo i turystyka były kontynuowane w szkołach pod postacią kół geograficzno-krajoznawczych.

Coraz intensywniej rozwijający się młodzieżowy ruch krajoznawczo-turystyczny w szkołach ogólnokształcących, zakładach kształcenia nauczycieli i w szkołach zawodowych doprowadził do reaktywowania w 1957 r. działalności kół pod nazwą Szkolne Koła Krajoznawczo-Turystyczne /SKKT/. Nie były związane organizacyjnie z PTTK. Celem SKKT było, jak to określa regulamin: "zaznajamianie młodzieży z krajem ojczystym, jego przeszłością oraz jego dzisiejszymi potrzebami i dążeniami". Liczba Kół w kraju wynosiła wówczas 2 tys. zrzeszających 70 tys. młodzieży.

Nadzór nad nimi sprawowały terenowe Szkolne Wojewódzkie Ośrodki Krajoznawczo-Turystyczne utworzone przy Kuratoriach Okręgów Szkolnych /omówione w rozdziale I/.

W 1957 r. powołano Centralną Komisję d/s Krajoznawstwa i Turystyki w Warszawie pod przewodnictwem Leopolda Węgrzynowicza. Program ideowy L. Węgrzynowicza zawierał treści patriotyczne, które wyrażały się hasłem przyjętym od Aleksandra Janowskiego. "Poznaj swój kraj - Ojczyźnie służ". Było to hasło SKKT.

W 1958 r. zaczął ukazywać się miesięcznik "Poznaj swój kraj" - organ SKKT, który jednocześnie stał się inicjatorem wielu konkursów, imprez ogólnopolskich jak np. Turnieju Krajoznawczego co-rocennie poświęconemu innemu województwu /w 1971 r. województwu gdańskiemu/, publikował wiele interesujących opisów tras wycieczek, obozów wędrownych itp.

W następnych latach nawiązana została ściślejsza współpraca resortu oświaty z Polskim Towarzystwem Krajoznawczo-Turystycznym. Doprowadziło to do podpisania w maju 1964 r. porozumienia między Ministerstwem Oświaty i PTTK w sprawie członkostwa zbiorowego SKKT w PTTK oraz powoływania Rad Opiekunów SKKT w Oddziałach PTTK. Takie Rady działały również w województwie gdańskim, do aktywniejszych należały w Gdańsku, Gdyni, Elblągu, Sopocie, Kartuzach. W 1971 r. PTTK uzyskało zgodę na powoływanie w szkołach średnich własnych komórek organizacyjnych - Szkolnych Kół PTTK.

Istotny wpływ na rozwój działalności krajoznawczo-turystycznej w środowisku młodzieży szkolnej miało Zarządzenie Ministra Oświaty i Wychowania z 4 lipca 1977 r. Ustaliło ono zasady współpracy pomiędzy resortem oświaty, PTTK, ZHP i PTSM, a także wprowadziło nową komórkę organizacyjną w szkołach tj. Szkolne Kluby Krajoznawczo-Turystyczne, z czasem przekształcone w Szkolne Koła Krajoznawczo-Turystyczne PTTK. W województwie gdańskim działało w 1978 r. 120 Kół posiadających 7.700 członków /indywidualnych PTTK/. W 1981 r. liczba ich wzrosła do 125 SKKT z 8.000 członków. Ówczesnie powołany Centralny Zespół Turystyki Szkolnej, jako organ doradczy Ministra Oświaty i Wychowania funkcjonował do 1981 r.

Po jego rozwiązaniu funkcję doradczą pełniła Komisja Kultury Fizycznej, Zdrowotnej i Turystyki Ministerstwa Oświaty i Wychowania. Po niespełna pięciu latach w dniu 12 maja 1983 r. weszło w życie znowelizowane Zarządzenie Ministra Oświaty i Wychowania w sprawie szkolnego ruchu krajoznawczo-turystycznego obowiązujące do dziś w szkołach wszystkich typów, w placówkach wychowania pozaszkolnego, placówkach opiekuńczo-wychowawczych i innych. Zarządzenie to stwierdza, że działalność krajoznawczo-turystyczna stanowi integralną część procesu dydaktyczno-wychowawczego i powinna być realizowana w ramach zajęć lekcyjnych i pozalekcyjnych. Zarządzenie kreśla, iż podstawową komórką organizacyjną jest Szkolne Koło Krajoznawczo-Turystyczne /SKKT/ utworzone jako koło zainteresowań w ramach zajęć pozalekcyjnych szkół i innych placówek.

Regulamin SKKT stanowi, że członkowie jego mogą należeć do PTTK i innych organizacji działających w szkole, a również że działalność krajoznawczo-turystyczną mogą prowadzić: samorząd uczniowski, PTTK, ZHP, ZSMP, PTSM, ZMW, LZS w ramach właściwych dla siebie struktur organizacyjnych i wg własnych programów pracy.

Regulamin stwierdza także, iż działalność krajoznawczo-turystyczna jest integralną częścią planu dydaktyczno-wychowawczego szkoły i koordynuje nią dyrektor szkoły. Dyrektor zatwierdza program, skład uczestników, kadrę wycieczek i imprez krajoznawczo-turystycznych organizowanych w kraju. Zgodę na wycieczki zagraniczne wydaje właściwy Kurator Oświaty i Wychowania. Ponadto zarządzenie określa formy krajoznawstwa i turystyki, zasady opieki

i bezpieczeństwa nad dziećmi i młodzieżą szkolną uczestniczącą w turystyce, zasady finansowania szkolnej działalności krajoznawczo-turystycznej oraz podstawy organizowania wypożyczalni sprzętu turystycznego i sportowego.

Udokumentowanie danymi liczbowymi rozwoju szkolnego ruchu krajoznawczo-turystycznego w województwie gdańskim, w omawianych latach nie jest w pełni możliwe. Sprawozdawczość GUS prowadzona na ten temat w latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych nie była publikowana w rocznikach statystycznych. Uzyskane w archiwum gdańskiego Kuratorium Oświaty i Wychowania dane o liczbie wycieczek, ich uczestnikach, liczbie osobodni i stanie organizacyjnym SKKT dotyczą jedynie lat 1968-1973 /bez roku 1969/ i są niekompletne. Informacje te zawiera tabela zamieszczona w zał. Nr 6.

W późniejszych latach sprawozdawczość dotycząca tej problematyki prowadzona była co kilka lat, lecz nie zamieszczono jej w publikacjach GUS i również nie posiada tych danych archiwum Kuratorium Oświaty i Wychowania.

Jak wynika z przeprowadzonej sondy w niektórych szkołach i placówkach oświatowo-wychowawczych naszego województwa realizacja planu wycieczek przedmiotowych i innych ustalona dla poszczególnych klas, przebiega w zasadzie zgodnie z wytycznymi resortu oświaty. Zmienia się jednak, zwłaszcza w ostatnich latach czasokres tych wycieczek i ich kierunki. Preferowane są wycieczki trwające krócej /2 - 3 dni/ i organizowane na bliższych trasach. Przyczyna tego tkwi przede wszystkim w wysokich kosztach organizacji dalszych wycieczek czy dwutygodniowych obozów wędrownych.

Szczególne rolę w dziedzinie krajoznawstwa i turystyki w środowisku szkolnym pełnią nauczyciele.

Sprawują opiekę pedagogiczną i merytoryczną nad całokształtem tej działalności, w szczególności jako opiekunowie Szkolnych Kół Krajoznawczo-Turystycznych, Szkolnych Kół PTTK, drużyn, zastępów ZHP, Szkolnych Kół Polskiego Towarzystwa Schronisk Młodzieżowych lub jako kierownicy szkolnych schronisk młodzieżowych.

To właśnie nauczyciele są organizatorami wielu imprez krajoznawczych /konkursy, turnieje, wieczornice/, imprez turystyki kwalifi-

kowanej /rajdy, zloty, spływy/, wycieczek przedmiotowych, obozów wędrownych, i innych form.

Stanowią , jak to określił prof. dr hab. Kazimierz Denek "niezwykle ważną i odpowiedzialną funkcję nauczycieli specyficznego przedmiotu - kraju ojczystego".

W województwie gdańskim aktyw nauczycieli - działaczy szkolnego ruchu krajoznawczo-turystycznego był na przestrzeni omawianych lat bardzo szeroki.

We wszystkich typach szkół pracowali lub pracują pedagodzy, którzy w swej pracy dydaktyczno-wychowawczej stosowali z wielkim powodzeniem metody krajoznawczo-turystyczne, a osiągnięcia kwalifikują do przedstawienia ich sylwetek w niniejszym opracowaniu. Do wyróżniających się aktywnością i zaangażowaniem oraz legitymujących się długim, bo 30-40-letnim okresem pracy w turystyce szkolnej należą:

Eugeniusz Andrzejewski - w okresie od 1948 do 1974 r. nauczyciel liceów ogólnokształcących w Gdańsku /VI i I/, a w następnych latach, do chwili obecnej pracownik naukowy Uniwersytetu Gdańskiego. Wybitny organizator różnorodnych wycieczek w kraju i za granicą, wakacyjnych obozów wędrownych w lecie /pieszych, kajakowych, rowerowych/ oraz zimowych /narciarskich/. Opiekun szkolnego koła geograficznego, a latach 1951-1974 Kierownik Pracowni Krajoznawczej w Młodzieżowym Domu Kultury w Gdańsku, w której zgromadził bogaty zestaw pomocy do pracy krajoznawczo-turystycznej /mapy, filmy, przeźrocza, biblioteka/. E. Andrzejewski na Uniwersytecie Gdańskim prowadził Podyplomowe Studium z turystyki. Jest autorem wielu opracowań i artykułów z tej dziedziny.

Antoni Dworski - wieloletni nauczyciel Technikum Mechaniczno-Elektrycznego, dziś noszącego nazwę Centrum Kształcenia Mechaników i Elektryków w Gdańsku, od 1951 r. do chwili obecnej opiekun SKKT-PTTK w tej szkole. Kontynuuje w zakresie turystyki tradycje Gimnazjum Polskiego w byłym Wolnym Mieście Gdańsku w gmachu, w którym funkcjonuje obecnie szkoła. A. Dworski jest organizatorem ponad 700 wycieczek, różnych imprez dla uczniów i członków koła. Odbił z młodzieżą 52 obozy wędrowne, głównie w górach. Członkowie Jego koła zdobyli 1.500 odznak turystyki kwalifikowanej różnych stopni, w tym GOT i OTP.

Zbigniew Żochowski - nauczyciel, zasłużony działacz szkolnego ruchu kryjoznawczo-turystycznego, Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego oraz Związku Harcerstwa Polskiego. Z działalnością tą związał się od 1946 r. przez przynależność do Oddziału Gdańskiego ~~PT~~ Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego, pracę etatową i społeczną w PTTK, we władzach wojewódzkich i centralnych tej organizacji. Kol. Z. Żochowski jest od 40 lat Prezesem Koła PTTK - Klubu "Watra" zrzeszającego młodzież szkolną, z siedzibą od 1970 r. do dziś w Szkole Podstawowej Nr 10 w Gdyni. Klub pod jego kierunkiem prowadzi ożywioną działalność w różnych dyscyplinach turystyki kwalifikowanej, organizuje różnorodne imprezy o zasięgu miejskim, wojewódzkim i krajowym, wycieczki i obozy wędrowne po Polsce i za granicą, a także imprezy o wydźwięku patriotyczno-obronnym. Z. Żochowski to także działacz Ligi Obrony Kraju, ZBOWiD-u, TPPR, PTSM oraz Towarzystwa Miłośników Gdyni.

Teresa Urbańska - długoletni /1956-1986/ nauczyciel geografii liceów ogólnokształcących /IV i III/ oraz dyrektor III Liceum Ogólnokształcącego w Gdańsku, należy do grona najwybitniejszych, doświadczonych działaczy szkolnego ruchu krajoznawczo-turystycznego, a także jest zasłużonym opiekunem SKKT. Wiele sukcesów osiągała jako inicjator i organizator wycieczek szkolnych, obozów wędrownych, rajdów ogólnopolskich. Na szczególne uznanie zasługują wyniki jakie członkowie SKKT pracujący pod kierunkiem Kol. T. Urbańskiej osiągalili w ogólnopolskich turniejach krajoznawczo-turystycznych ogłaszanych przez miesięcznik "Poznaj swój kraj" a organizowanych przez Ministerstwo Oświaty i Wychowania oraz Kuratorium Oświaty i Wychowania. Wyrazem tego było zdobycie przez młodzież III Liceum Ogólnokształcącego siedmiokrotnie w latach 1966-1972 pierwszych miejsc na szczeblu miejskim i wojewódzkim /kolejno o województwie kieleckim, bydgoskim, łódzkim, koszalińskim, opolskim, gdańskim i lubelskim/ oraz uplasowanie się w finałach tych konkursów na czołowych, punktowanych miejscach w kraju. W latach 1973-1986 turnieje kontynuowane były pod hasłem "Wiedzy krajoznawczej o Polsce", a organizatorem ich był Zarząd Główny PTTK i Ministerstwo Oświaty i Wychowania. Również w tej corocznej imprezie członkowie SKKT z III LO w Gdańsku, przygotowani przez Kol. T. Urbańską zajmowali 10-krotnie I miejsca w rozgrywkach miejskich, czterokrotnie pierwsze i dwukrotnie drugie

oraz trzykrotnie od I do III miejsca w skali kraju. Młodzież z omawianego SKKT brała udział także w innych konkursach zajmując w nich czołowe miejsca. Wymienić tu należy m.in. konkursy: "Oby pamięć o nich nie zginęła", konkurs archeologiczny Muzeum z Gdańska, "X wieków Gdańska" czy "Szlakami chwały Oręża Polskiego".

Jadwiga Józefowicz - długoletni nauczyciel geografii Liceum Ogólnokształcącego w Kartuzach, działalność krajoznawczo-turystyczną kontynuuje od 1947 r. do chwili obecnej.

Jest inicjatorką założenia Oddziału PTTK w Kartuzach, wieloletnim opiekunem SKKT-PTTK, organizatorem wielu wycieczek, obozów.

Od roku 1972 do chwili obecnej zajmuje się przewodnictwem PTTK i pilotażem wycieczek szkolnych po województwie gdańskim.

Wanda Madey - wyróżniający się aktywnością działacz szkolnego ruchu krajoznawczo-turystycznego oraz Polskiego Towarzystwa Schronisk Młodzieżowych, nauczyciel i opiekun SKKT w Technikum Chłodniczym w Gdyni w latach 1958-1972. Wieloletni organizator imprez krajoznawczo-turystycznych o zasięgu wojewódzkim i krajowym np. "Rajdy Stu z Nieba", Wojewódzkie Zloty Młodzieży SKKT, Ogólnopolskie Zloty PTSM oraz wzorcowych szkoleniowych obozów wędrownych i wycieczek przedmiotowych.

Henryk Jaszak - nauczyciel szkół podstawowych, średnich i państwowych oświatowo-wychowawczych w Gdańsku. Zapoczątkowaną wraz z pracą pedagogiczną w 1954 r. działalność krajoznawczo-turystyczną kontynuuje do dziś. Przeprowadził 25 letnich i zimowych obozów. Jest organizatorem dla członków SKKT-PTTK i uczniów wielu wycieczek przedmiotowych, rajdów, turniejów "Poznaj swój kraj" oraz Zarządu Głównego PTTK oraz Ministerstwa Oświaty i Wychowania, zlotów młodzieży. Kol H. Jaszak jest wieloletnim członkiem władz wojewódzkich i centralnych PTTK, od 1956 roku do chwili obecnej /z dwiema przerwami/ pełni funkcję przewodniczącego Komisji Młodzieżowej Zarządu Okręgu PTTK, a od 1961 r. jest członkiem Zarządu Oddziału PTSM.

Maria Markowska - nauczyciel szkół ponadpodstawowych /liceów ogólnokształcących/i podstawowych, głównie Szkoły Podstawowej Nr 29 w Gdyni pełniła w latach 1957-1987 funkcję opiekuna SKKT. Zorganizowała 30 obozów wędrownych, wiele imprez m.in. Turnieju

Krajoznawczo-Turystycznego. Jest wieloletnim działaczem PTTK, członkiem Rady d/s Młodzieży.

Marian Moskal - w latach 1956-1985 był w Gdańsku nauczycielem geografii w szkołach podstawowych /Nr 12 i 57/ oraz w I Liceum Ogólnokształcącym. W okresie swej długoletniej pracy pedagogicznej był organizatorem wielu wycieczek, obozów wędrownych letnich i zimowych, narciarskich oraz stacjonarnych kursów szkoleniowych dla nauczycieli. SKKT pracujące pod kierownictwem Kol. M. Moskala specjalizowało się w tematyce morskiej.

Kol. M. Moskal pełnił funkcję instruktora Szkolnego Miejskiego Ośrodka Krajoznawczo-Turystycznego w Gdańsku.

Teresa Zarucka - nauczycielka od 1959 r. do 1987 w Liceum Pedagogicznego i Liceum Ogólnokształcącym w Kartuzach. Wieloletni opiekun SKKT, organizator wycieczek przedmiotowych, obozów wędrownych w kraju i za granicą, imprez krajoznawczo-turystycznych, a także przewodnik i działacz PTTK.

Irena Solska - z wykształcenia nauczycielka geografii, od ponad 30 lat pracująca w administracji oświatowej szczebla wojewódzkiego. W latach 1957-1975 pełniła w Kuratorium Oświaty i Wychowania funkcję kierownika, następnie dyrektora Szkolnego Wojewódzkiego Ośrodka Krajoznawczo-Turystycznego, następnie wizytatora problemowego d/s krajoznawstwa i turystyki szkolnej. W latach 1975-1980 objęła stanowisko wizytatora rejonowego Kuratorium Oświaty i Wychowania d/s wypoczynku dzieci i młodzieży szkolnej, a od 1980 roku do chwili obecnej kieruje jako dyrektor Zakładem Organizacji Wypoczynku Dzieci i Młodzieży przy Kuratorium Oświaty i Wychowania w Gdańsku. Wieloletni okres pracy Kol. I. Solskiej w Kuratorium Oświaty i Wychowania zbiega się z aktywną jej działalnością w Polskim Towarzystwie Schronisk Młodzieżowych. Od roku 1961 do 1986 pełniła funkcję Sekretarza Zarządu Oddziału Wojewódzkiego PTSM w Gdańsku, a w 1986 r. na ostatnim Walnym Zjeździe Oddziału wybrana została na Wiceprezesa. Przez ostatnie 3 kadencje jest członkiem Zarządu Głównego PTSM.

W okresie swojej pracy w Szkolnym Wojewódzkim Ośrodku Krajoznawczo-Turystycznym była aktywnym działaczem Komisji Młodzieżowej Zarządu Oddziału Wojewódzkiego PTTK w Gdańsku.

Na przestrzeni omawianych 30-stu lat bardzo aktywną działalność

w szkolnym ruchu krajoznawczo-turystycznym prowadzili nie żyjący już obecni nauczyciele:

Tadeusz Kraus - zatrudniony w latach 1956-1974 w ówczesnym Liceum Ekonomicznym w Sopocie, prowadził przez cały okres pracy pedagogicznej w tej szkole Szkolne Koło Krajoznawczo-Turystyczne. Był organizatorem zlotów wojewódzkich dla SKKT z wielu szkół np. na Pola Grunwaldu /1958/, po Pojezierzu Kaszubskim /1959 r./, Szlakami Kościuszki /1960 r./. Kol. T. Kraus był członkiem Wojewódzkiej Komisji d/s Krajoznawstwa i Turystyki przy SWOKT oraz instruktorem Wojewódzkiego Ośrodka. Prowadził systematycznie szkolenie członków SKKT, a w czasie ferii zimowych i letnich obży szkoleniowe dla tej młodzieży.

Stanisław Stańkowski - nauczyciel zatrudniony w latach 1958-1973 w Szkole Podstawowej Nr 19 w Gdyni, był członkiem Wojewódzkiej Komisji d/s Krajoznawstwa i Turystyki działającej przy SWOKT, sprawował również funkcję instruktora Wojewódzkiego Ośrodka. Kol. S. Stańkowski był organizatorem wielu imprez krajoznawczo-turystycznych w Gdyni, współpracował w tym zakresie z Oddziałem PTTK, współorganizował zloty wojewódzkie dla młodzieży zrzeszonej w SKKT, opracowywał opisy tras wycieczek oraz obozów wędrownych. Był członkiem Zarząd Oddziału Wojewódzkiego PTSM.

Bronisław Goździelewski - ten nieżyjący już od 1984 roku zasłużony działacz i społecznik z Tczewa był wieloletnim /1946-1982/ nauczycielem szkół podstawowych w powiecie Tczew, a przez ponad ostatnich 20 lat życia pracował w Liceum Ogólnokształcącym w Tczewie. Prowadził tu SKKT wyróżniające się w województwie aktywnością i osiągnięciami w turystyce, zwłaszcza kwalifikowanej. Pod jego kierownictwem i opieką uczniowie z SKKT odbywali corocznie górskie obozy wędrowne, uczestniczyli w wielu rajdach po kraju, w turniejach organizowanych przez "Poznaj swój kraj". Kol. B. Goździelewski piastował szereg funkcji społecznych, szczególnie we władzach miejskich i wojewódzkich PTTK oraz Zarządzie Oddziału Wojewódzkiego PTSM.

W latach 1957-1975, tj. gdy miasto i powiat Elbląg należał do województwa gdańskiego, wybitnymi postaciami zasłużonymi dla szkolnego ruchu krajoznawczo-turystycznego z tamtego terenu byli: Kol. Roman Gębicz i Kol. Ryszard Gierzyński, w związku z czym sylwetki ich zasługują na przedstawienie w nieniejszym opracowaniu.

Roman Gębicz - w latach 1957-1968 nauczyciel elbląskiego szkolnictwa wojskowego, a następnie do roku 1975 dyrektor I Liceum Ogólnokształcącego w Elblągu. Po utworzeniu województwa elbląskiego przeszedł do pracy w tamtejszym Kuratorium Oświaty i Wychowania.

Był członkiem PTTK od 1957 roku, w kolejnych latach pełnił funkcję: Przewodniczącego Komisji Młodzieżowej Zarządu Oddziału PTTK, członka Rady Opiekunów SKKT, Wiceprezesa Zarządu Oddziału PTTK, członka Komisji Krajoznawczej Zarządu Wojewódzkiego PTTK oraz członka Komisji Młodzieżowej Zarządu Głównego PTTK. Był przewodnikiem PTTK.

Kol. R. Gębicz był organizatorem i inicjatorem młodzieżowych rajdów po Wysoczyźnie Elbląskiej, II Sesji Krajoznawczej /1965 r./ poświęconej XX rocznicy wyzwolenia Elbląga, młodzieżowych sesji PTSM w Młynarach, Sztumie, Pieniężnie, licznych wycieczek i obozów wędrownych oraz porządkowania terenów rekreacyjnych w Bażantarii Elbląskiej oraz zagospodarowania i oznakowania tras na tym terenie.

Kol. R. Gębicz był również wieloletnim organizatorem i wykładowcą różnych form szkolenia nauczycieli i młodzieży z zakresu krajoznawstwa i turystyki oraz autorem wielu artykułów z tej dziedziny.

Ryszard Gierzyński - wieloletni /1959-1986/ nauczyciel elbląskich szkół średnich tj. Liceum Pedagogicznego i przez ostatnie 25 lat Zespołu Szkół Ekonomicznych. Przez cały okres swej pracy pedagogicznej był animatorem krajoznawstwa i turystyki młodzieżowej, organizatorem zajęć pozalekcyjnych, opiekunem Szkolnego Klubu Krajoznawczo-Turystycznego "Klump".

Pod kierunkiem Kol. R. Gierzyńskiego uczniowie zdobywali czołowe miejsca w konkursach i imprezach organizowanych na szczeblu miejskim, wojewódzkim, centralnym jak np. w Konkursie p "Przez XX wieków Polski", w Krajowym Konkursie Krasomówczym Młodzieży i Przewodników PTTK, w Krajowym Turnieju Krajoznawczo-Turystycznym, w Ogólnopolskich Złotach PTSM.

Kol. R. Gierzyński był wieloletnim członkiem władz miejskich i wojewódzkich PTTK w Elblągu, a także ~~wykładowcą~~ wykładowcą na kursach przewodników PTTK, pilotów turystycznych, przewodników turystyki kwalifikowanej, młodzieżowych organizatorów turystyki.

W latach ostatnich w środowisku młodzieży szkolnej pracują obok części wymienionej i wypróbowanej kadry pedagogicznej, młodszy nauczyciele, kontynuatorzy szkolnego ruchu krajoznawczo-turystycznego zaangażowani i oddani tej sprawie opiekunowie Szkolnych Kół Krajoznawczo-Turystycznych. Do nich należą m.in.:

Irmina Rzechuła - nauczyciel Zespołu Szkół Zawodowych Nr 3 w Gdańsku,

Edwin Nawrocki - nauczyciel Zespołu Szkół Zawodowych Północnego Okręgu Energetycznego w Gdańsku,

Maria Lis - nauczyciel Zespołu Szkół Metalowych w Gdańsku,

Tadeusz Kotwica - nauczyciel Szkoły Podstawowej Nr 10 w Sopocie,

Maria Nawojczyk - nauczyciel Zespołu Szkół Handlowych w Sopocie,

Wiesław Kosakowski - nauczyciel III Liceum Ogólnokształcącego w Gdyni,

Magdalena Zimińska - nauczyciel Szkoły Podstawowej Nr 36 w Gdyni,

Jadwiga Górka - nauczyciel w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym Nr 1 w Gdyni,

Edyta Sieradzka - nauczyciel Szkoły Podstawowej Nr 42 w Gdyni,

Teresa Dębska - nauczyciel w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym Nr 2 w Gdyni,

Marek Sułek i Andrzej Malinowski - nauczyciele szkół podstawowych w Starogardzie Gdańskim,

Stanisław Klimowicz - nauczyciel Szkoły Podstawowej w Chmielnie.

Z a k o ń c z e n i e

Przedstawiony zarys rozwoju krajoznawstwa i turystyki oraz wypoczynku dzieci i młodzieży szkolnej w województwie gdańskim jest próbą zrekonstruowania wydarzeń i działalności tego ruchu na przestrzeni ostatnich 30 lat /1957-1987/. W opracowaniu oparto się o literaturę omawiającą problematykę krajoznawczo-turystyczną ogólnopolską oraz szkolną. Szczególnie wartościowe i przydatne okazały się prace Romana Bara i Andrzeja Dolińskiego "Turystyka" Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne 1978 r., Adama Czarnowskiego "Prace krajoznawcze z młodzieżą szkolną" Wydawnictwo Zarządu Głównego PTTK Warszawa 1980 r., Kazimierza Denka "Krajoznawstwo i Turystyka w pracy szkoły", czasopismo "Nauczyciel i wychowawca" Nr 5 z 1968 r. oraz praca zbiorowa pod redakcją Tadeusza Łobożewicza "Krajoznawstwo i turystyka w szkole", Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne Warszawa 1978 r. W opracowaniu niniejszym wykorzystano także treści zarządzeń resortu oświaty i wojewódzkich władz oświatowych dotyczące utworzenia i funkcjonowania Szkolnego Wojewódzkiego Ośrodka Krajoznawczo-Turystycznego, szkolnego ruchu krajoznawczo-turystycznego, SKKT, szkolnych schronisk młodzieżowych, Zakładu Organizacji Wypoczynku Dzieci i Młodzieży przy Urzędzie Wojewódzkim Kuratorium Oświaty i Wychowania. Materiał uzupełniony został o osobiste doświadczenia autora zajmującego się w sposób zawodowy i społeczny tą tematyką w tym okresie oraz o notki biograficzne działaczy szkolnego ruchu krajoznawczo-turystycznego naszego województwa.

L i t e r a t u r a

Bar Roman, Andrzej Doliński: "Turystyka", Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne 1978.

Bar Roman: "Turystyka i wypoczynek na ziemi gdańskiej. Próba charakterystyki głównych kierunków rozwoju" - artykuł "Jantarowe Szlaki", Wydawnictwo Zarządu Oddziału PTTK Gdańsk Nr 4 z 1987 r.

Czarnowski Adam: "Prace krajoznawcze z młodzieżą szkolną", Zarząd Główny PTTK Komisja Młodzieżowa Warszawa 1980.

Czarnowski Adam: "Szkolny obóz wędrowny", Wydawnictwo Harcerskie Warszawa 1968.

Denek Kazimierz: "Krajoznawstwo i Turystyka w pracy szkoły", Czasopismo "Nauczyciel" i Wychowanie" Nr 5 1968 r.

Jaroszowa Jadwiga: "Wytyczne pracy kół krajoznawczych młodzieży", Wydawnictwo Sport i Turystyka Warszawa 1953.

"Krajoznawstwo i turystyka w szkole" - praca zbiorowa pod redakcją Tadeusza Łobożewicza, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne Warszawa 1978.

Materiały z plenarnego posiedzenia Zarządu Głównego PTTK z 25-26 września 1982: "PTTK a młodzież szkolna", Wydawnictwo PTTK "Kraj" Warszawa 1983.

Roczniki Statystyczne GUS z lat 1957-1987.

Roczniki Statystyczne GUS województwa gdańskiego z lat 1980-1987.

"Wypoczynek dzieci i młodzieży - program i organizacja pracy wychowawczej" - wydało Ministerstwo Oświaty i Wychowania w Wydawnictwie Harcerskim "Horyzonty" Warszawa 1973.

"Organizacja wypoczynku dzieci i młodzieży" - praca zbiorowa, Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych Warszawa 1981.

Zbiór dokumentów normujących działalność SKKT-PTTK. Biblioteczka SKKT-PTTK, Wydawnictwo Zarządu Głównego PTTK Komisja Młodzieżowa Warszawa 1981.

Załącznik Nr 1

UCZESTNICY WYPOCZYNKU DLA DZIECI I MŁODZIEŻY SZKOLNEJ
W CZASIE FERII ZIMOWYCH I LETNICH NA TERENIE WOJEWÓDZTWA GDAŃSKIEGO W LATACH 1980 -1987
WG ROCZNIKÓW STATYSTYCZNYCH GUS

R o k	Ogółem	Kolonie wypoczynko- we	Kolonie zdrowot- ne	Obozy stałe	Obozy wędrowne	Obozy zdrowot- ne	Obozy OHP	Biwaki	Ośrodki wyciecz- kowe dzieci wiejs- kich	Półko- lonie	Małe formy wczasów	Dziecińce
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1980	209.124	55.883	x/	32.650	x/	x/	x/	10.388	841	14.621	91.724	3.017
1981	152.251	70.737	-	30.913	-	-	-	302	201	4.031	44.855	1.212
1982	117.746	62.264	-	34.132	-	-	-	599	-	3.782	15.970	999
1983	210.536	74.792	-	58.673	-	-	-	310	197	12.417	63.358	789
1984	222.580	86.660	1.464	49.073	6.010	-	1.717	35	230	8.726	67.898	767
1985	232.382	91.202	901	46.499	3.929	41	1.481	127	-	6.438	81.053	711
1986	259.253	113.499	537	44.133	5.198	60	1.142	506	266	4.637	89.023	522
1987	257.305	113.552	1.653	38.581	13.682	192	613	581	-	5.113	82.680	658

x/ brak danych w rocznikach GUS.

Załącznik Nr 2

LICZBA UCZNIÓW Z WOJEWÓDZTWA GDAŃSKIEGO
UCZESTNICZĄCA W WYPOCZYNKU WAKACYJNYM
W LATACH 1965 - 1973
WG ROCZNIKÓW GUS

R o k	Ogółem w tys.	Kolonie w tys.	Obozy w tys.	Biwaki w tys.	Wczasy w mieście i półko- lonie w tys.	Małe formy wczasów w tys.
1	2	3	4	5	6	7
1957 - 1964 x/	-	-	-	-	-	-
1965	56,3	38,3	7,5	-	10,5	-
1966	48,7	39,0	9,7	-	-	-
1967	81,4	40,5	30,5	-	9,4	-
1968	60,3	41,6	12,2	-	6,5	-
1969	66,0	45,7	12,8	-	7,5	-
1970	70,0	45,9	14,4	-	9,7	-
1971	80,9	43,0	22,6	-	15,3	-
1972	124,2	53,0	35,2	14,5	21,5	-
1973	290,0	56,9	52,0	19,3	25,3 /półkolonie/	136,5
1974 - 1979 x/ 1980 ^{xx/}						

x/ brak danych w rocznikach GUS
xx/ zmiana systemu zbierania danych statystycznych

STAN ORGANIZACYJNY
POLSKIEGO TOWARZYSTWA SCHRONISK MŁODZIEŻOWYCH
W WOJEWÓDZTWIE GDAŃSKIM W LATACH 1962 - 1987
W/G DANYCH LICZBOWYCH ZOW PTSM GDAŃSK

R o k	Liczba członków			
		seniorów	juniorów	zespołowych
1	2	3	4	5
1962	918	58	31	829
1963	2.337	169	142	2.046
1964 x/	2.106	-	-	-
1965	2.148	-	-	-
1966	2.087	-	-	-
1967	-	-	-	-
1968	-	-	-	-
1969	-	-	-	-
1970	3.576	337	250	2.989
1971 xx/	1.633	188	656	789
1972	2.083	550	1.533	-
1973	4.165	1.322	2.843	-
1974	4.439	1.199	3.240	-
1975	3.764	1.498	2.266	-
1976 xxx/	2.751	-	-	-
1977	-	-	-	-
1978	-	-	-	-
1979	-	-	-	-
1980	10.339	3.118	7.221	-
1981	7.421	2.609	4.812	-
1982	4.428	1.809	2.619	-
1983	2.694	816	1.876	-
1984	4.659	1.378	3.281	-
1985	6.004	1.413	4.591	-
1986	9.630	2.246	7.348	-
1987	10.139	2.026	8.113	-

x/ brak danych
xx/ rezagnacja z członkowstwa zespołowego
xxx/ po zmianach administracyjnych województwa

SZKOLNE SCHRONISKA MŁODZIEŻOWE
W WOJEWÓDZTWIE GDAŃSKIM I ICH WYKORZYSTANIE
WG ROCZNIKÓW GUS

R o k	Liczba miejsc noclegowych	Liczba osób ko- rzystających ze schronisk /w tys./	Liczba udzielonych noclegów przez schroniska /w tys./
1	2	3	4
1957 - 1965 x/	-	-	-
1966	1.192	-	81,0
1967	971	35,6	73,7
1968	957	33,1	67,5
1969 x/	-	-	-
1970 xx/	1.522	49,8	100,9
1971 x/	-	-	-
1972 x/	-	-	-
1973	1.932	55,3	108,0
1974	1.979	43,2	84,1
1975 xxx/	2.146	46,5	89,6
1976	1.495	40,4	88,1
1977	1.445	-	-
1978	1.457	40,0	86,5
1979	1.607	-	-
1980	1.548	53,3	108,6
1981	1.538	-	-
1982	1.537	-	-
1983	1.513	47,5	93,3
1984	1.603	-	-
1985	1.459	-	-
1986	1.472	52,0	105,0
1987	1.711	55,9	111,3

x/ brak danych GUS
xx/ dane ZOW PTSM
xxx/ rozbieżności w danych liczbowych, rocznik GUS podaje
w 1975 r. - 1614 miejsc, dane ZOW PTSM - 2.146
miejsc

WYKAZ NAJWAŻNIEJSZYCH IMPREZ KRAJOZNAWCZO-TURYSTYCZNYCH
W WOJEWÓDZTWIE GDAŃSKIM, W KTÓRYCH UCZESTNICZY MŁODZIEŻ SZKOLNA

1. Szkolne zloty turystyczno-wypoczynkowe "Zima na Kaszubach" organizowane na Pojezierzu Kaszubskim w styczniu i lutym przez Oddział Polskiego Towarzystwa Turystyczno-krajoznawczego w Gdańsku, Urząd Miejski Wydział Oświaty i Wychowania, Urząd Wojewódzki Kuratorium Oświaty i Wychowania w Gdańsku.
2. Wieloetapowy Wojewódzki Rajd "Szlakami Czerwonogwiazdnych" - organizowany corocznie w styczniu i lutym z zakończeniem w różnych miejscowościach przez Oddział PTTK Marynarki Wojennej "Marwojek", TPPR, Urząd Miejski Wydział Kultury Fizycznej Sportu i Turystyki.
3. Rajd Młodzieżowy "Szlakami Wyzwolenia Gdyni", organizowany każdego roku w marcu przez Oddział Morski PTTK Gdynia.
4. Wiosenne spacerzy krajoznawcze po Gdańsku z cyklu "Poznajemy swoje miasto w rocznicę wyzwolenia" organizowane corocznie w marcu i kwietniu przez Oddział PTTK Gdańsk oraz Urząd Wojewódzki Kuratorium Oświaty i Wychowania w Gdańsku.
5. Wieloetapowy Młodzieżowy Rajd pn. "Szlakami Wyzwolenia", organizowany każdego roku w kwietniu i maju z zakończeniem w różnych miejscowościach województwa gdańskiego przez Oddział PTTK Gdańsk, Urząd Wojewódzki Kuratorium Oświaty i Wychowania w Gdańsku i Kaszubską Brygadę Wojsk Ochrony Pogranicza.
6. Ogólnopolski Młodzieżowy Turniej Turystyczno-Krajoznawczy - etap wojewódzki organizowany corocznie w maju przez Zarząd Wojewódzki PTTK, Komisję Młodzieżową oraz Urząd Wojewódzki Kuratorium Oświaty i Wychowania w Gdańsku.
7. Kaszubski Zlot SKKT-PTTK, organizowany corocznie w czerwcu przez Oddział PTTK Kartuzy.

8. Ogólnopolski Zlot Młodzieży PTSM organizowany w czasie ferii letnich przez Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Schronisk Młodzieżowych corocznie w innym województwie.
9. Zlot turystyczny z okazji "Dni Gdańska" organizowany w Gdańsku na przełomie lipca i sierpnia przez Oddział PTTK Gdańsk, Urząd Miejski Wydział Kultury Fizycznej Sportu i Turystyki oraz Ognisko TKKF.
10. "Wakacje z PTTK - Akcja Letnia" - imprezy dla dzieci i młodzieży kolonijnej, organizowane w Trójmieście w czasie lipca i sierpnia przez Oddział PTTK Gdańsk, Urząd Miejski Wydział Oświaty i Wychowania, Urząd Miejski Wydział Kultury Fizycznej Sportu i Turystyki.
11. Ogólnopolski Rajd Turystyczny po Borach Tucholskich "Szlakiem Stu z Nieba" organizowany corocznie we wrześniu w Borach Tucholskich przez Oddział Morski PTTK Gdynia.
12. Gdańskie Dni Turystyki - rajdy, zloty, wyprawy krajoznawcze, organizowane we wrześniu na terenie województwa gdańskiego przez Oddział PTTK Gdańsk, Urząd Wojewódzki Kuratorium Oświaty i Wychowania, Urząd Miejski Wydział Kultury Fizycznej Sportu i Turystyki w Gdańsku.
13. Zlot SKKT-PTTK dla uczczenia Światowego Dnia Turystyki, organizowane we wrześniu w Pucku przez Oddział PTTK i Oddziałową Komisję Krajoznawczą Puck, Urząd Miasta i Gminy w Pucku oraz PZU w Pucku.
14. Wojewódzki Zlot Młodzieżowych SKKT-PTTK i PTSM, organizowany corocznie we wrześniu w różnych miejscowościach województwa przez Zarząd Oddziału Wojewódzkiego PTTK Komisja Młodzieżowa, Kuratorium Oświaty i Wychowania, Zarząd Oddziału Wojewódzkiego PTSM i zainteresowane Oddziałowe Komisje Młodzieżowe.
15. Dni Turystyki Młodzieży - wyprawy krajoznawcze, zloty, rajdy organizowane każdego roku w październiku w różnych miejscowościach województwa przez Oddział PTTK Gdańsk, Urząd Wojewódzki Kuratorium Oświaty i Wychowania, Kaszubską Brygadę WOP, Urząd Miejski Wydział Kultury Fizycznej Sportu i Turystyki, Ognisko TKKF.

16. Wysokokwalifikowany Wojewódzki Rajd Młodzieżowy "Turysta sprawny do obrony" organizowany corocznie w październiku w Gdyni przez Oddział PTTK Marynarki Wojennej, Wojskowe Koło PTTK Nr 16, Komitet Osiedlowy Nr 10, Urząd Miejski Wydział Kultury Fizycznej Sportu i Turystyki w Gdyni.
17. Młodzieżowy Zlot Turystyczny w rocznicę Rewolucji Październikowej "Szlakami Braterstwa Broni", organizowany corocznie w listopadzie z zakończeniem w różnych miejscowościach województwa przez Oddział PTTK Marynarki Wojennej, Zarząd Wojewódzki TPPR, Urząd Miejski Wydział Kultury Fizycznej Sportu i Turystyki w Gdyni.

BIBLIOTEKA IV
Archiwum Pras
Naukowo-Badawczych

SZKOLNY RUCH KRAJOZNAWCZO-TURYSTYCZNY W WOJEWÓDZTWIE GDAŃSKIM W LATACH 1966 - 1973
WG DANYCH GUS Z ARCHIWUM KURATORIUM OŚWIATY I WYCHOWANIA W GDAŃSKU

R o k	W y c i e c z k i				Szkolne Koła Krajoznawczo-Turystyczne /SKKT/					
	Liczba wycieczek	Uczestników		Liczba osobodni wycieczek.	Liczba SKKT	w tym członków zbiorowych			Liczba członków	
		ogółem	w tym opiekunów			PTTK	PTSM	LZS	ogółem	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1966	2.546	140.174	8.055	211.137	190	78	14	3	5.481	2.974
1967	2.550	129.560	7.740	187.860	195	76	13	2	6.290	3.435
1968	2.827	148.906	9.266	x/	219	108	18	2	5.470	2.908
1969	x/	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1970	2.982	149.385	9.610	-	240	142	20	6	7.88	4.346
1971	3.056	154.741	10.272	-	230	-	-	-	7.197	3.655
1972	3.116	154.985	10.452	-	252	-	-	-	7.754	4.011
1973	5.300	188.582	12.328	441.811	-	-	-	-	8.835	5.189

x/ brak danych